СВОБОДА SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК — UKRAINIAN DAILY

РІК LIII. Ч. 124. НЮ ЙОРК І ДЖЕРЗІ СИТІ, вівторок, 26-го червня 1945. — No. 124. NEW YORK and JERSEY CITY, Tuesday, June 26, 1945. VOL. LIII.

ТРИ ЦЕНТИ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ — П'ЯТЬ ЦЕНТІВ ЗА ГРАНИЦЕЮ ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВ АМЕРИКИ

Тел. „Свободи": BErgen 4-0237. — Тел. У. Н. Союзу: BErgen 4-1016 4-0807

THREE CENTS IN THE UNITED STATES OF AMERICA — FIVE CENTS ELSEWHERE

ПРОВІДНА КОМІСІЯ ОДОБРИЛА МІЖНАРОДНІЙ ЧАРТЕР

У суботу 23. червня Провідна Комісія міжнародньої конференції у Сан Франсиско, складена із провідників делеґацій 50 держав, зібралася на свої останні наради, щоб викінчити всі справи, звязані із закінченням конференції. На засіданню віддано честь президентови Френклинови Делано Рузвелтови за його заслуги при скликанню конференції; признано заслуги великим державам, а зокрема предсідникови американської делеґації Едвардови Р. Стетиніюсови; висловлено признання для речника делеґацій менших держав, австралійського міністра чужинних справ д-ра Герберта Вер Івата, в вкінци одобрено кінцевий начерк міжнароднього чартеру.

Підготова кінцевого зібрання асамблеї.

Кінцеве ділове зібрання повної асамблеї міжнародньої конференції, у якому візьмуть участь всі делеґати Обєднаних Держав, призначене на понеділок 25. червня 1945. в год. 9.30 вночи. Зібранню проводитиме британський делеґат, лорд Галифекс і воно має закінчитися промовою президента Герія С. Трумана. Негайно після покінчення зібрання асамблеї пічнуть підписувати виготований міжнародній чартер миру й забеспеки. Акт підписування буде тривати 8 годин.

Польщі зарезервовано місце.

Зогляду, що Польща добула собі загальну симпатію серед делеґатів на світову конференцію, а її делеґатів на конференції нема, провідники конференції придумали спосіб, як затримати місце для Польщі нарівні з цими державами, які мають своїх делеґатів на конференції. Отже рішено, щоб за первісних членів конференції вважати ці держави, які брали участь у конференції і ці, які підписали Декларацію Обєднаних Держав з дня 1. січня 1942. Між тими державами тоді була теж і Польща, отже вона матиме право в міжнароднім чартері рівне всім іншим державам, що підписали чартер.

ҐУРАҐАН ІДЕ З ФЛОРИДИ НА ПІВНІЧ.

З північної Флориди іде ґураґан в північнім напрямі. Він почався в неділю ранком на Атлянтійськім океані і йде із швидкістю 20 миль на годину.

КОНТРОЛЯ НАД БЮРОМ АДМІНІСТРАЦІЇ ЦІН.

Палата репрезентантів у Вашинґтоні в суботу 23 червня приняла 211 голосами проти 155 поправку конґресмена Андерсена до законопроекту про реформу Бюра Адміністрації Цін. Поправка знаменна цим, що вона піддає Бюро Адміністрації Цін під контролю департаменту рільництва. Внаслідок цього правила про пайкування харчів булиб залежні від цього департаменту, колиб так ще сенат приняв законопроєкт з поправкою Андерсена.

НЕДОСТАЧІ У ПОСТАЧАННЮ МЯСА.

Конференція 13 ґубернаторів, східніх стейтів, які відбули нараду в суботу в Ню Йорці, виказала недостачі у постачанню мяса для цивільного населення і зясувала ці недостачі як причину незвичайно розгалуженого чорного ринку на мясо. Вони запропонували способи переміни цілої системи пайкування.

Незалежно від цієї конференції розвиваються події у Вашинґтоні, які мають на цили поправити відносини. З наказу федерального уряду відправлено виконного урядовця в нюйорськім бюрі Адміністратора Цін Павла Роса, а Военна Адміністрація Харчів заповіла, що постачання мяса для армії буде знижене на 30-50 відсотків, щоб цивільне населення могло дістати більше мяса.

ПРЕЗИДЕНТ ЗМІНИВ КАРУ СМЕРТИ ДЛЯ ШПИГІВ.

Президент Труман змінив кару смерти, присуджену военним судом у Ню Йорку двом німецьким шпигам, а це Вилйемови Колепо і Еріхови Ґімпельови. Вони прибули до Америки підводною лодкою 29. листопаду 1944. р. з наміром переводити акти саботажів, але їх приловлено, заки вони ще вспіли розвинути свою діяльність. Помилування дораджував департамент війни. Оба дістали кару досмертної тюрми.

ЩЕ ОДНА СВІТОВА АҐЕНЦІЯ НА УСЛУГАХ КОМУНІСТІВ.

У Тамімент, в стейті Пенсилвенія, відкрито вакаційну Соціяльну Економічну Конференцію, на якій виголошують свої погляди різні науковці. Предсідником її вибрано нюйорського письменника й робітничого адвоката Луїса Вальдмана. Він у своїй промові назвав недавно створену Світову Федерацію Робітничих Юній як „Міжнародній Комітет Політичної Акції", котрий піде на службу Советів.

Успіх народнього віча в Джерзі Сити

На всенароднім вічу в справі допомогової акції, скликанім місцевим Центральним Комітетом до Українського Центра при Фліт Стріт в неділю 24. червня, зібрано на допомогову акцію українським жертвам війни $600, а на потреби Українського Конґресового Комітету в Америці $200. Жертви на допомогу вислано до Злученого Українсько-Американського Допомогового Комітету у Філядельфії.

Предсідником віча був Степан Костів, про допомогову акцію реферував д-р Володимир Ґалан, про працю Конґресового Комітету говорив делеґат на конференцію у Сан Франсиско Ст. Шумейко. До збірки промовляв адв. М. Вагнер і о. В. Лотович.

НІМЕЧЧИНА ПРИСМИРЕНА НА СТОЛІТТЯ—КАЖУТЬ ҐЕНЕРАЛИ

У неділю 24. червня прибули з Европи літаком 12 американських ґенералів на нюйорський майдан Ля Ґвардії, а опісля відбули конференцію з представниками преси. Іменем ґенералів говорив ґен. Джейкоб Л. Деверс, який мав начальну команду в Европі перед Айзенгавером. На його думку Німеччина знищена на століття, її міста зруйновані, промисл у руїні, мости позривані, а люди „збиті". Одначе ґенерал признає, що німці це здисциплінований нарід і вміє слухати теперішніх правителів. Вони поводяться так взірцево, що американські вояки не потребуватимуть носити зброї. Також і заборона братання з німцями буде знесена, впевняв ґенерал.

ДРУГА ЧАСТИНА ЩОДЕННИКА ЧІЯНА ВИКАЗУЄ ПЛЯНУВАННЯ ВІЙНИ В. ЕВРОПІ

У другій частині щоденника ґрафа Ґалеаза Чіяна, італійського міністра закордонних відносин за часів Мусолінія, поміщеній у ґазеті Ню Йорк Таймс, переповіджені часи від початку світової війни аж до виступу Італії-війною проти Франції. Чіяно твердить, що Ґітлер і Мусоліні підготовляли війну негайно потім, коли мала покінчитися громадянська війна в Еспанії. Англійський премієр Невил Чемберлин, який пробував втихомирити держави Осі, пішов так далеко у своїх спробах, що навіть дав Мусолініеви до перегляду свою промову, яку він мав виголосити в парляменті і приняв поправки Мусолінія. Коли Німеччина підготовила все до війни проти Польщі, Мусоліні мріяв про пляни стати потугою на Середземнім морю, одначе ще годився на скликання мирової конференції. Та Ґітлер відкинув цю пропозицію і війна почалась.

Заповідають суд націстичних проповідників цього літа

Американський судля Роберт Джексон, що є одним зо суддів аліянтського трибуналу для осудження націстичних военних злочинців, заявив у Лодоні, що росправа проти маршала Ґерінга, міністра заграничних справ Рібентропа, заступника вожда націстичної партії Геса, та інших членів націстичної ґієрархії відбудеться ще цього літа.

З Франції доносять, що цей трибунал незадовго перенесеться з Лондону до Парижа.

НІМЦІ ВТІКАЮТЬ ДАЛІ ПЕРЕД РОСІЙСЬКИМИ ВІЙСЬКАМИ

З Турингії, німецької провінції, з котрої недавно відступили американські й британські війська, аби дати її окупувати Червоній Армії, доносять, що німці стараються утікати з тої околиці зо страху перед російськими військами, як це німці робили в останній стадії війни, коли аліянтські війська зявилися на німецькій території.

Американці й британці стараються не пускати в окуповані ними околиці німців, що звичайно живуть в околицях, що їх тепер окупувати мають російські війська.

НА МОСКОВСЬКІЙ КОНФЕРЕНЦІЇ СТВОРЕНО НОВИЙ ПОЛЬСЬКИЙ УРЯД

На конференції представників польського уряду в Варшаві та представників польських демократичних угруповань у краю й поза границею, що скінчилася в пятницю в Москві, постановлено доповнити польський уряд у Варшаві та створити в той спосіб новий уряд національної єдности, згідно з постановою конференції в Ялті. Премієром нового уряду має остати Едвард Осубка-Моравскі. Уряд має мати двох віцепремієрів, зкотрих одним має бути Владислав Ґомолька, ґенеральний секретар польської комуністичної партії, та другим Міколайчик, бувший премієр польського уряду в Лондоні та провідник польської селянської партії. До кабінету має ввійти теж Ян Станьчик, провідник польської соціялістичної партії, та Владислав Кернік, провідник польських селян. Варшавські поляки мають задержати в новім кабінеті 16 місць. Проблему президентури Польщі полагоджено так, що створено президентську раду, до котрої ввійшли: Болеслав Берут, Вінценти Вітос та Станіслав Ґрабскі.

З того, що вістку про цей вислід конференції, оповістив комітет з міністрів заграничних справ Британії, Америки й Росії, можна вносити що вислід конференції вважається виповненням рішення конференції в Ялті. З Лондону доносять, що британський уряд визнасть цей новий режім, як тільки він усадовиться в Варшаві й проголосить речинець виборів польського парляменту на демократичних основах. Подібне становище займе правдоподібно й американський уряд.

НОВІ АМЕРИКАНСЬКІ ГРОМАДЯНИ.—До Сан Франсиско приїхали недавно з Австралії 394 жінок американських вояків. З ними приїхало теж 148 дітей.

ПОВІТРЯНІ РЕЙДИ ПО ВСІЙ ЯПОНСЬКІЙ ДОМІНІЇ

Сотки американських і британських літаків бє тепер по цілім просторі, що находиться під японською окупацією, себто від Бурми на полудневім заході аж по острови Курілі на північнім сході. За один понеділок скинули вони понад тисячу тон бомб на 17 цілей. Між іншими важко збомбардовано остров Формозу. Атаковано теж летнище на острові Кіюшу.

ВОРОГ ДОНОСИТЬ ПРО ВИСАДЖЕННЯ ВІЙСЬКА НА БАЛИК ПАПАНІ.

Японське радіо донесло теж, що американці просаджування війська на Балик Папан.

Ґенерал МекАртур ні словом не згадує про висаджеування війська на Балик Папан. Тому ворожий комунікат робить враження, що ворог шукає інформації.

Австралійські війська, висаджені на острові Борнео, посувалися західним побережжям у напрямі нафтових теренів Мірі.

ВЕЛИЧЕЗНІ ВТРАТИ ВОРОГА НА ФИЛИПИНАХ І ОКІНАВІ.

Адмірал Нимиц і ґенерал МекАртур подали, що на Филипинах і Окінаві японці втратили 514,937 вбитих.. 16,965 японців воліло дістатися в неволю ніж згинути.

Адмірал Нимиц подав у суботу поправлену лісту японських утрат на Окінаві; що японці мали там 101,853 вбитих та 7,903 попалих в полон.

ЯПОНЦІ ВТРАТИЛИ НАФТОВІ ТЕРЕНИ.

Девята Австралійська Дивізія, висаджена на остров Борнео, заняла великі нафтові терени коло Серії. Добуто їх по поспішнім 60-милевім маршу по південно-західнім побережжю острова. Терен захоплено від японців у боях у четвер вночі й в пятницю ранком.

ЦІСАР БАЧИТЬ НЕБЕЗПЕКУ.

Японський цісар Гірогіто промовив особисто до японського народу, кажучи їм, що теперішня кріза поставила їх перед небувалу крізу їх історії та що він був ласкавий висказати своє вдоволення з дотеперішньої відваги свого народу. При тій нагоді цісар проголосив едикт, на основі котрого заводиться новий військовий закон, що поширяє далі обовязок військової служби та затісняє ще далі панування військової команди над народом. Міністер війни опісля говорив на радіо, що цісар поклав основи до певної перемоги та що від тепер японські вояки можуть радіти, що вони будуть особисто служити під безпосередною командою цісаря.

ҐЕНЕРАЛ МАРШАЛ ОСТЕРІГАЄ ПРОТИ ОПТИМІЗМУ ПРО СКОРЕ ЗАКІНЧЕННЯ ВІЙНИ.

Ґенерал Маршал остерігає американців, що війна на Пацифіку находиться щойно в перших стадіях та що немає найменшої причини до оптимістичних сподівань скорої перемоги. Він заявив теж, що ніхто не може бути певний, що Росія приступить до війни проти Японії та що на це не треба розчисляти.

Департамент війни зажадав від конґресу ухвалення видатків на війну в сумі 38 біліонів долярів.

ҐЕНЕРАЛИ КАЖУТЬ, ЩО НІМЕЧЧИНА СКІНЧЕНА НА СОТКУ ЛІТ.

Дванацять американських ґенералів, що прилетіло літаком з Парижа на летнище Ля Ґвардії в Ню Йорку, заявило в своїх промовах радіом, що Німеччина тепер знищена до того, що вона не зможе піднестися як мілітарна сила принаймні через сотку літ.

Одначе Аліяни не хочуть знищити 80 міліонів німців.

МОСКВА СПРАВЛЯЄ ПАРАДУ ПЕРЕМОГИ.

Москва відбула перед гробом Леніна параду перемоги. Параду приймали ґенерали советських збройних сил зо Сталіном і маршалом Жуковом на чолі. Були теж представники Америки, Британії та нового польського уряду в Варшаві, як Берут, Осубка-Моравскі й Міколайчик.

У своїй промові до паради маршал Жуков підносив заслуги Червоної Армії для перемоги над Німеччиною. Він заявив, що підчас цеї війни Советський Союз збудував найбільшу армію в світі; одначе, говорив маршал, не пристоїть советському народови бути з цього гордими: „На будуче ми мусимо теж скріпити економічну потугу нашого краю, удосконалити своє військове знання, розслідити багатий досвід війни за батьківщину та розвинути військову науку."

Підчас паради вояки несли сотки націстичних прапорів, добутих підчас війни. Як ці вояки підходили до гробу Леніна, вони кидали ті прапори в болото на дорозі й, не зриваючи маршового кроку, йшли далі.

"SVOBODA" (Ukrainian Daily)
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays, Mondays and holidays by the Ukrainian National Association, Inc., at 81-83 Grand Street, Jersey City, N. J.

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N.J. on March 30, 1911 under the Act of March 8, 1879.

Accepted for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of Octobed 3, 1917 authorized July 31, 1918.

Classified Advertising Department, 595 — 7th Ave., New York 18, N. Y. BRyant 9-0582

ПЕРЕДПЛАТА:		SUBSCRIPTION RATES:	
Поодиноке число три центи.		Three cents a copy.	
На рік	$7.00	One year	$7.00
на пів року	$3.75	Six months	$3.75
На три місяці	$2.00	Three months	$2.00
В Джерзі Ситі і Заграницею:		Foreign and Jersey City Rates:	
На рік	$10.00	One year	$10.00
На пів року	$ 5.25	Six months	$5.25
На три місяці	$ 2.75	Three months	$2.75
Число в суботи (з англійською Частиною):		Saturday's Issue (with Ukrainian Weekly):	
На рік	$2.50	One year	$2.50
На пів року	$1.50	Six months	$1.50

За оголошення редакція не відповідає.

За кожну зміну адреси платиться 10 центів.

Адреса: "SVOBODA," P. O. Box 346, JERSEY CITY, N. J.

ОКІНАВА НАША

Це, що заповідали від кількох днів, сталося вже доконаним фактом. Адмірал Нимиц подає в спеціяльнім комунікаті, що весь остров Окінава находиться в американських руках.

Значіння цього факту є кольосальне. Правда, остров, що про нього йде мова, не великий. Не значний він ні величиною, ні числом населення. На звичайних картах Азії він зазначений ледво точкою. Одначе він має велике значіння своїм положенням: він лежить усего 400 миль від „домашніх" островів Японії, отже під самими порогом Японії. Це мало би воєнне значіння хочби в які часи; в часи модерної війни з її скорими літаками, що таку віддаль можуть пролетіти за одну годину, вага такого посідання просто кольосальна.

Тому не дивниця, що Америка завзялася добути Окінаву за всяку ціну. І ціна добуття Окінави була справді велика. Ліста втрат, подана адміралом Нимизем, подає число наших вояків і маринарів убитих на 6,990, ранених 29,598. Офіціяльні підсумки фльоти подають вбитих (по 23. травня) на 4,270, ранених на 4,171. Хоча як великі це втрати, вони малі розмірно, коли їх змірити з втратами нашого ворога: Ці виносять 90,401 вбитих та 4,000 плінників. Іншими словами японські втрати були 13 разів більші від американських. Це є досить дивне відношення, бо звичайно втрати нападаючих є більші, ніж втрати оборонців. Відношення тут обернене внаслідок мілітарно глупої політики японського проводу відстрашувати своїх вояків від здачі в бою.

Очевидно, великі теж утрати матеріяльні. Наша фльота втратила певно певне число кораблів та поважніше число літаків. Справжного числа втрат покищо не подається, аби не давати інформації ворогови. Одначе, і тут наші втрати зовсім певно є багато нижчі від втрат ворога, і не такі вони великі, аби мати поважний вплив на дальші пляни кампанії проти Японії.

Що ці пляни несуть, ми теж не можемо з усею певністю знати, бо це тайна нашої команди. Одначе можемо їх знати в загальних начерках. Можемо це знати з усякою певністю, що посідання Окінави Америкою буде використане вщерть нашими збройними силами, аби завдавати скоро один по другім нові удари по Японії та по японських воєнних пристосібленнях у Китаю, Кореї й Манчуку. Тепер ми находимося в положенню боксера, що заставив противника розкрити свої груди; тепер наше діло гатити того противника, поки з нього не вибємо дух, поки його не зібємо на коліна. Заняття Окінави наближило поважно перемогу над Японією й поворот наших вояків і моряків домів на постійний побут.

Україна під столом, а на столі Сталін

Нераз здається, що якщо так тяжко обороняти в світі самостійність України політичними аргументами, то чи не вартувалоб звертати більшу увагу на культурне поневолення України Москвою. Можливо, що це більше приговорилоб до розуму і сумління принаймні декого з тих „поступових", що у всьому потурають московсько-комуністичній владі.

Бо так є, що просто жах бере людину з української крови, коли вона глядить обєктивно на той літературний чи мистецький доробок, що його зібрала Україна за 25 років існування під пролетарськими Советами. Що це за мізерія! Навіть в порівнанню з тим, що видала за той час бідна Галичина під шляхетською Польщею! Як би не такі старосвітські речі як „Шельменко денщик" Квітки-Основяненка, чи „Пошились в дурні" Старицького, або така старовина як „Наталка Полтавка" Котляревського і „Запорожець за Дунаєм" Артимовського, чи „Украдене щастя" Франка, то не булоб навіть чим отворити театрального сезону в „столиці України". Ті, що проголошують такі вистави чи обрібки старосвітчини, мабуть самі відчувають, що це за ганьба, що за 25 років „вільної України" так мало придбано для справжньої української культури. Тому соромливо додають, що надіються, що війна зродить нові твори...

А чи зродить?

Сумніваємося. Та чому?

Відповімо дуже просто.

Не тому, що бракує між українським народом таланів, чи бракує тем до писання. Талани завжди були, є вони і тепер. А щодо тем, то їх тепер забагато, бож приходилось українському народови переживати так багато й за так короткий час! Але чи тепер можливо талани розвивати, коли хто з українців хоче служити вірно українському народови і не кривити душею? Про хемію, біольогію, збіже, колхоз, трактори, індустріялізацію, стахановщину і тим подібне, що з українством як таким не має нічого спільного, писати можна і українцеви, не нарушуючи дуже свого сумління. Бо в таких справах то вже тільки тут і там треба дякувати Сталінови і комуністичній партії та Москві. Зате писати правдиво про найтонші українські почування і душевні конфлікти — вже тяжко, а то й неможливо, якщо хочеться висказати цілу правду. І чиж в таких обставинах може появитись якась добра українська повість, якась драма чи комедія, якийсь правдивий історичний образ, чи якась правдива історична розвідка?

Так було досі. Так виглядає українсько-советська минувщина. З цього виходить, що як такі обставини будуть далі, то й далі буде таксамо й з українською літературою, чи взагалі з українською культурою. Який це прикрий стан, пізнаємо на прикладі. Бо чи можна собі уявити, щоб десь на світі, в якогось вільного й шануючого себе народу, могла появитись ювилейна стаття про найбільшого сучасного поета цього народу, в якій при обговоренню 35-літньої діяльности цього народнього поета цитувались би, ніби як найвищий його осяг, тільки те з віршів, де він співає гимни в честь тих чужинців, що гнобили і гноблять Україну, в честь чужинця, що має на свому сумлінню кров, муки і смерть міліонів синів і дочок того народу, з якого поет походить і який він нераз так гарно оспівав? А саме так є з тою статтею Юрія Яновича про українського поета Максима Рильського, про яку ми згадували в попереднім числі нашого часопису.

Писати статтю зприводу 35-ліття літературної діяльности поета, що так часто оспівував Україну і цитувати в тій ювилейній статті тільки те, як він оспівував Сталіна і Москву, та ще писати і видавати її в самому серці України — в Києві, це вже щось таке ганебнослужальче, що щось гіршого тяжко собі уявити. Через те, якщо хто хоче бути милосерним для людей, що живучи в тиранії заставлені ось так писати, то вже не повинно бути в нікого найменшого сумніву щодо потреби публичного осуду режиму, чи тої страшної неволі, в якій живе український нарід під московсько-советською диктатурою. На своїй рідній землі мусить українець на кожному кроці, в кожній книжці, на кожному зібранню, в кожному театрі, в кожній школі й в кожній церкві бити постійно поклони перед Сталіном і без міри славити Москву. І ось таку землю, на якій отаке діється, себто, де Україна під столом, а Сталін на столі, називають комуністи і комуністичні підбрехачі — духовного і світського стану — „самостійною Україною". І то ще такою Україною, в якій здійснилося те, про що мріяли Шевченко і Франко...

Остання кампанія Гітлера

Американські журналісти дійшли вже до вияснення відомої офензиви німецьких військ в Арденах у грудні 1944 року, що, як звісно, оберталася довкола бельгійського міста Бастоню, коштувала життя багатьох аліянтських вояків, але остаточно проломалася зо справжнім соромом для німців. На основі різних документів і зізнань багатьох людей, котрі знали докладно події з першої руки, склеєно нарешті перебіг цеї кампанії, її почин, завершення й наслідки.

Вся відповідальність за арденську офензиву спадає на самого Гітлера. Це він її придумав і приказав своїм ґенералам її виконати. Обявлення пляну наступило серед досить драматичних умовин у постою Гітлера, що тоді був в замку Циґенберґу. На дату обявлення вибрав він день 12. грудня, на котрий припадали уродини маршала Карла фон Рундштедта, провідного ґенерала вермахту. Цей день вибрано видно з певно зовсім виразних причин. Гітлер боявся своїх власних ґенералів, бо знав, що вони відносяться ворожо до його військових плянів та не вірять у його ославлені натхніння. Через те, замісць кликати ґенералів до себе й заявити їм виразно ціль заклику, він волів зробити так, аби їм здавалося, що вони їдуть на йменини маршала Рундштедта.

І не обмежився Гітлер цею одною обачністю. Він післав візвання кожному з ґенералів так, що кожному здавалося, що кличуть його одного. Крім цього приказано кожному запрошеному приїхати самому, не брати зі собою ні членів свого штабу ні адютантів. Як кожний приїхав, він був здивований, побачивши, що були запрошені й другі. Наперед їх запрощено на обід, і доперва по обіді сказано їм; що самий вожд має їм дати спеціяльну промову.

У цій промові Гітлер мав їм обявити пляни надзвичайної офензиви, котра, за обчисленням Гітлера, мала дати Німеччині перевагу над її ворогами іззовні й ворогами всередині. І ось провідникам цеї офензиви Гітлер не довіряв до того ступня, що він приказав усім ґенералам оставити свої револьвери в плащах, зложених при виході з їдальні.

Коло 5 години сполудня запрошені ґенерали почули крізь уливний дощ стукіт омнібуса. Їх всаджено до „боса" й повезено. Їхали пів години, поки приїхали на місце, де мали стрінути Гітлера. Опісля по всему їх відвезено тим самим „босом", і йому забрало часу всего три хвилини. Ґенерали зрозуміли, що коли їх везено на стрічу з Гітлером, їх везено крутими дорогами, аби вони не знали, де саме Гітлер їх жде.

Звісно, що того роду признаки недовіря до ґенералів не могли зробити на них накращого враження. Люди, до котрих провідник не має довіря, звичайно зовсім нехотячи не мають довіря до нього. Брак довіря серед верхівки є зрештою найкращим доказом, що верхівка не становить одну збиту цілість, здібну на рішучі кроки, які вимагають посвяти.

Та ґенерали не мали часу обдумувати ці справи докладно й здавати собі з них розумову справу. З „боса" їх виведено на подвіря, на котрому стояли розтягнені два ряди узброєних спеціяльних сторожів Гітлера. Можна собі представити, яке враження зробила зброя сторожів на беззбройних ґенералів.

Їх поведено до видно добре проти бомб захороненого схоронища. Як тільки ґенерали розсілися, зявився вожд з своєю партійною світою. Гітлер видався ґенералам старим і зломаним. Він наклав на ніс окуляри й взяв трясучими руками рукопис. Читав з нього бундючну крикливу промову через дві години. Перша половина промови говорила про історію націстичної партії та самого Гітлера та виказувала ґенералам, яких то великих річей доконала для німецького народу націстична партія, націстичний провід та Гітлер. Кожний ґенерал певно чув це все вже передтим багато разів, але ніхто з них не посмів навіть рухнутися, бо довкола стояли спеціяльні сторожі Гітлера, слідкуючи за кожним рухом.

Друга частина промови була присвячена плянови арденської офензиви. Тут Гітлер поінформував ґенералів, що він уже все докладно приготовив, що зібрав усі необхідні матеріяли, і закінчив промову звичайним націстичним закінченням: як цей його плян не удасться, то ніщо не вдасться, то війна буде невідклично програна.

На закінчення він поінформував ґенералів про ролі, які Гітлер кожному визначив у своїм пляні. Отже ґенерал Курт фон Мантойфель дістав приказ узяти бельґійський порт Антверпію; ґенерал Сеп Дітріх має взяти бельґійську твердиню Ліеж. Це пояснив Гітлер, загорне красненько в мішок 21. військову ґрупу ґенерала Монтґомерія. Цей плян, пояснив далі Гітлер, скропиться наперед на Канаді. Німецька офензива вибе з воєнного строю канадійські війська, а ви, панове, говорив Гітлер, знаєте, який вплив це буде мати на дальший хід війни! Зогляду на те, що видно ґенерали може не знали, Гітлер їм пояснив, що, як Канада відпаде від війни, Злучені Держави втратять охоту поносити дальші воєнні втрати. Америці просто відхочеться далі воювати, і вона буде дивитися, як з неї вийти. В найгіршому випадку вона вже не буде грати в війні великої ролі.

Може німецькі ґенерали журяться аліянтськими летунами? Якби хтось справді такою дурницею журився, то його вожд Гітлер запевнив, що Німеччина має ще три тисячі літаків і постійним бомбардуванням та обстрілом вони вспіють очистити повітря з аліянтського сміття.

По тих словах Гітлер відійшов. Ґенералів покликано до невеличкої ґрупки, що святкувала іменини Рундштедта. Тут ще виголосив довшу промову ґенерал Вальтер фон Модель. Він старався розпалити огонь серед ґенералів. Та ґенерали знали Моделя як страшну пяницю і до того справді божевільну людину; промова такої людини не могла зробити на них того враження, якого бажав собі Гітлер.

Всі ґенерали, що були на тому побаченню в вождя, старалися виконати одержані ними прикази, хоча декотрі з них згори знали, чим вони скінчаться. Тому ґенерал Байерлайн, наприклад, що дістав приказ узяти Бастонь, по дорозі на фронт відвідав свою родину на пів години, сподіючися, що це може бути його останнє побачення з нею. І він не помилився. Вісім днів пізніше до того Байерлайна кричав ґенерал фон Мантойфель, що Дітріх уже взяв Ліеж і 200 аліянтських літаків. На другий день Байерлейн вислав да американців у Бастонь домагання здатися, але дістав на це історичну відповідь: „Нотс."

У само навечеря Різдва націстичні політикани й Гітлер були такі певні близької перемоги, що до Бельгії поїхав поїзд, повний бельгійських квіслінґів під проводом Леона Де Греля, аби встановити там кукловий уряд. Та за пару днів арденська офензива заломалася. І з цілої промови Гітлера осталося правдою хіба те, що, як провалиться арденська офензива, то Німеччина програє цілу війну. Дня 16. березня американці вже були над Реном. Гітлер приказав знищити американський міст ракетами „Ві - 2", не зважаючи на страшні втрати, які це потягнуло би серед населення. Та німцям уже було ніколи виконати цей приказ. Серед ґенералів до кінця війни говорено про постій вожда як дім божевільних, і всі ждали, як скінчиться цей плян останньої великої перемоги, що мала поставити Німеччину наново на ноги. Не потребували довго ждати.

ОЛЕКСАНДЕР ЛУГОВИЙ

БЕЗХАТНИЙ

(Повість з іміґрантського життя в Канаді, нагороджена на Літературнім Конкурсі У. Н. Союзу).

29)

Працюючи в гурті Безхатний якось випростався скрутити зигарку на очах молодшого наглядача. Той зараз закричав на нього мішаниною:

— Рубай, Джан, рубай! Іф ю нот рубай, ю ґо ту Вунипеґ!

— Окей! — раптово вибухнув Безхатний. Шпурнув сокиру в кущі й спрямувався до колиби. Та французик заспокоїв його:

— Я сказав то на жарт! Не сердься!

— То й я пожартував — йому в тон відповів Безхатний. — Біда, що від ваших наглядацьких жартів у робітників живіт болить!

Наступної неділі зраня покликано його до канцелярії. Там виписана раніше лежала вже його посвідка, так званий „тайм чек", на вироблені дні. Дивувався Безхатний, чому його сквитовано. Чи то за задиркуватість, незалежну поведінку, чи може тому, що кожного вечора робітники гуртувалися коло нього, він їм читав, розповідав що будь...

У колибі натякнув на рішення — обставати одному за всіх і всім за одного. Бо й страх збирав Безхатного, як добудеться він одинцем до залізниці через онтерійські дебри. Робітники похнюплено мовчали. Сміливіші сказали отверто, — впав вже сніг, по „кемпах" робітника набрано вже досить, йти тепер нема куди. В них знов довги, рідня в краю жде на пару долярів. Кожний мусить за себе дбати, бо то Канада! Їх становище Безхатний розумів, не думав намовляти роботу кидати, та всеж гіренько стало йому на душі.

Узброївшися ціпком на випадок можливої зустрічі з медведем, помандрував Безхатний лісовими нетрями у напрямі залізної дороги. Йшов попри беріг, щоб не заблудити. Спотикався на прикриті снігом пні, гіляки, часто проваловався у рівчаки. Набирав ногами, щоб зарання добитися до залізниці. І знов в думках порівнював себе з втікачами з північних нетрів Росії. Там влада, тут шлунок і всесильний володар континенту, його величність — доляр...

Не думали позіставші його товариші, що не всім їм судилося не то заробити грошей для рідні, але й самим весни діждатися.

Одержавши півмісячний заробіток, аж дванацять долярів, спинився Безхатний у Сулукавт. У містечку переночував, розвідував про можливости встрянути на роботу. Роботи в містечку не було. Безробітні щоденно гуртами виїздили десь на кемпи. Назад ніхто не вертався. Чи вони знаходили десь роботу, чи їхали до великих міст на допомогу — ніхто не знав. Безхатний прилучився до гурту відїзджаючого в напрямі Форт Вілйем. Милях у трицять від міста найшли роботу. Управитель першої надибаної кемпи приняв гурт помісячно по двацять шість долярів. Озброїлися хлопці пилами й сокирами і два тижні лазили по скелях і багнах.

Довгі вечорі проводив Безхатний за читанням. Робітники належали до різних народностей. Кожна займала свій куток. Старі змерзлюхи обступали з усіх боків розкладену піч і попльовували собі, очевидно милуючися голосним шкварчанням змішаної з тютюном слини на розпеченому залізі. Інші грали в покера, словаки вічно сварилися, серби співали... Українці горнулися чомусь до Безхатного.

В ночі піднималося нестерпне хропіння півтори сотки горлянок. Повітря ставало важке й густе. Але, людина призвичаюється до таких навіть умов, які коняка навряд чи витрималаб. За день намерзшися люди раділи й такому теплу. Обжитися у цій кемпі Безхатний не поспів. Десь у половині листопаду до кемпи зайшов управитель — австрійський русин. Відвідини по вечері такого великого пана не віщували нічого доброго. Не диво, що всі насторожилися, сподівалися почути неприємне. Управитель поговорив потиху з наглядачем-хорватом, опісля по анґлійськи заговорив до робітників:

— Хлопці! Маю вам сказати погану новину. Наша лісова компанія не багата і не може вам платити стільки, скільки платять інші промисловці. Від першого цього місяця — платня установлена по сімдесять пять центів за кожний робочий день. Хто годиться на цю платню, зиму попрацює і все щось заробить, хто не годиться — може квитуватися.

Сказав своє й вийшов. В кемпі загуло наче в улію. Українці, а було їх душ шістьдесять, посунули до Безжатного за порадою, що робити. Він і самий розгубився: зима, міліони безробітних на допомозі. Треба їсти, десь жити і в що вбратися кожному...

— Уважайте самі, люди — сказав. — У кого є де подінутися, чи який гріш у запасі, той може й квитуватися. Та яка з того користь кому буде? Тим, що залишитися мусять — квитування не поможе. От, як би залишили роботу всі, до єдиного чоловіка, — інша булаб справа. Може і платні не уривалиб.

— Так давай квитуватися всі!

— Ми поквитуємося, а чи поквитуються інші народности? Добре розважте й самі! Йдете на непевне!

— Що буде, то буде! Говори з іншими. Як вони, так і ми, — заявили робітники.

Безхатний переговорив з наглядачем-хорватом, кількома саксонцями, з поляком, Стахом на імя, розвиненим, очитаним чоловягою, а вони зо своїми одноплемінниками. Погодилися сквитувати всі до одного, не виключаючи комунізуючих. Довго не спав ніхто тої ночи.

Рано по сніданні хорват, Стах і Безхатний перші пішли за розрахунком, — показати приклад іншим. Управитель зустрінув їх запитом:

— За чим, хлопці, прийшли?

— Кидаємо працю! — за всіх відповів хорват.

(Дальше буде).

Микола Чубатий.

Дітройт постійно в русі

Коли перед двома роками приходилося мені перший раз бувати в Дітройті, столиці Форда, то у моїх споминах це місто назвав я містом руху. Так назвав я Дітройт після мого першого враження, і хоч у дечому із дітройтського життя тоді я помилився, то таки моє перше вражіння щодо цього міста мене не завело. Дітройт не тільки тому є містом руху, що це осідок мало не всіх автомобілевих фабрик, що порушують цілу Америку своїми 25 міліонами моторів. Дітройт як столиця автомобілевого промислу впливає видно й на своїх людей, які життєво рухливіші, ніж деінде. Відноситься це до Дітройту взагалі, а зокрема до української громади в Дітройті.

Можна у неодному не годитися з дітройтським громадським рухом, можна його критикувати, одначе все таки той рух куди кращий ніж мертвеччина. Бо тільки у воді, що порушається, живе всяка тварина і рістня; у стоячій воді зачинається все псути та стає предвозвістником смерти. Де немає громадського руху там найкраще поле під всяку гниль що від неї віє цментарним духом.

Таке й з українсько-американським Дітройтом. Має він теж доволі поділу на ґрупи та ґрупки, особистих амбіцій; тим він вірно тримається традиції наших українських батьків — не йти разом, але окреміш, одначе тут конкуренційне змагання осіб та ґруп стає понукою до якоїсь праці, яка в результаті дає очевидні овочі. Річ природна, ці результати булиб куди більші, колиб українсько-американський Дітройт йшов разом, хоч я може й помиляюсь. Колиб була однодушність, тоді булаб може мертвеччина, як з невеликими виїмками в других українсько-американських громадах. Тому я вже волію такий рух, як дітройтський з його позитивними результатами.

Українсько - американський Дітройт має свої амбіції стати столицею американських українців. В Дітройті є аж чотири народні доми, не враховуючи тут церковних галь. Два з народних домів мають просторі салі, яких немає Ню Йорк, природна столиця американських українців. Це що в Ню Йорку доперва в далеких плянах, в Дітройті вже є дійсністю.

Дітройт має може найкращий постійний хор Думка, що тепер рекордує свої хоральні продукції. Українка панна Андрусевич є диригенткою прекрасного хору, все тямить про своє українське походження та ратує українські імпрези своїм ансамблем, доповненим, як в неділю 3. червня неукраїнськими силами.

Дітройт має своє Українське Культурне Товариство, що повстало з ініціятиви людей з народу, тих природних інтеліґентів, в яких так багата українська земля. У них амбіція теж в якийсь спосіб причинитися до визволення українського народу в Европі.

В Дітройті є Український Допомоговий Комітет, що тепер співпрацює з всеамериканським Українським Допомоговим Комітетом, як його самостійна галузь. Не диво проте, що Дітройт поставив собі сам як завдання зібрати на допомогу братам, жертвам війни, 25 тисяч долярів з чого вже понад 5 тисяч зібрав осягаючи рекорд серед всіх українсько-американських осередків в помочі рідним братам заморем. Один Гартфорд зі своїм парохом о. Баландюком гідно дотримує кроку. Серцем цеї збіркової акції є Гемтремк, оригінальне місто в місті.

Гемтремк це формально окрема громада, з 75% польської людности, облита довкруги містом Дітройтом, з яким Гемтремк не хоче лучитися. Українська кольонія тут добре зорґанізована під проводом пароха о. д-ра Тиханського. Величава церква, з великою площею під школу це свідок вартости громадської Гемтремку. Мабуть не осягнув би Гемтремк з Дітройтом пальми першенства у відчуванню горя страждаючих українських братів та сестер за морем, колиб не мав він свого громадського лідера Чайківського. Це рідкий тип конструктивного громадського діяча споміж української маси.

Там де рух, де струя громадського життя живіша там всяка зараза громадського життя відпливає на ліси на гори, у безвісти. Так теж і в Дітройті Комуністів там між українцями небагато, на всякий випадок куди менше процентово ніж в інших українсько - американських осередках, бож серед поступового громадянства комунізм не має що робити. Є там кілька з Оборонців України російської орієнтації, але значіння не мають там ніякого, бо там люди кажуть: „на село людей дурити", а не в Дітройт. Служачи Росії не можна хиба боронити України.

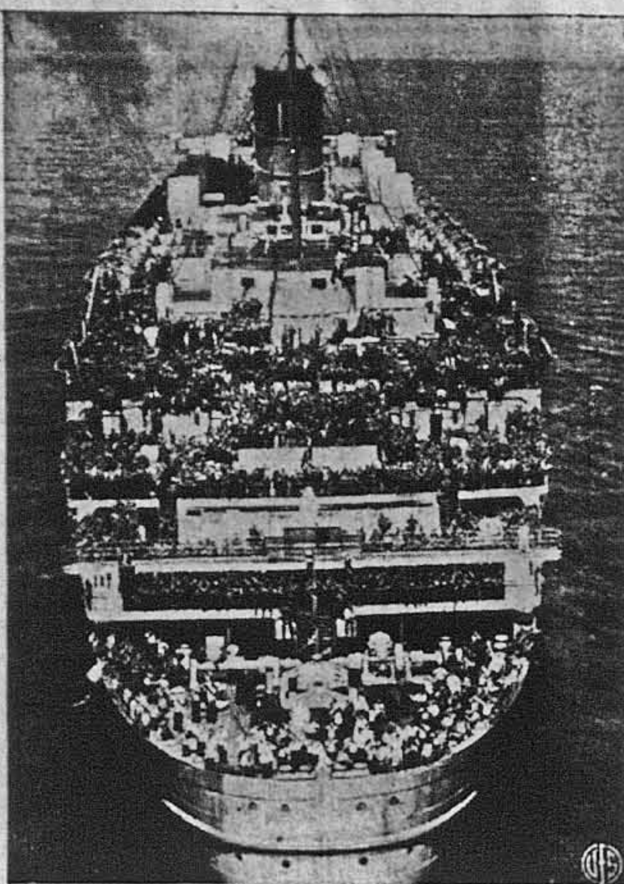
Дітройт має теж ще одну свою оригінальність, власну пресу та редактора - самоука свого пресового орґану, около якого тепер орґанізується нова партія Трудової Демократії. Слово „демократія" тепер в моді, щось як на Україні в 1917/1918 слово „соціялізм". Нині є різні демократії, а ця зорґанізована на пограничі Канади та Злучених Держав та на постійне перенесена до Дітройту, це трудова демократія у протиставленню до нетрудової демократії, себто таких демократів, що жиють без труду. В той спосіб на терені Америки наростає нова політична партія до дотепер істнуючих американських партій демократичної, республиканської, партії ліберальної, партії праці та комуністів. Завдяки малій ґрупі дітройтських українців двопартійна американська система тріщить на цілій лінії.

Мене до Дітройту привела гостинність Народного Дому на Вест сайді, себто в правдивім Дітройті, який щороку святкує роковини свого заложення концертом. Просили сказатися слово на тему, що я думаю про цей кращий світ, що нам його обіцюють. Заковика неаби яка супроти того розкішного раю в Европі, що тепер заступив ґітлерівську недавну сатаністику. Чи вдоволив я слухачів своїм словом Господь знає. Одначе виступаючи перед більшим гуртом громадянства я все собі пригадую українську народну пословицю: „ще ся той не вродив, щоби всім догодив". Узброєний в таку глибоку фільософію ґенія української маси, я все виступаю більше відважно та говорю більше свобідно.

На терені Народного Дому відбулася зміна варти. Світський лідер Вестсайду в Дітройті, д-р А. Т. Кібзей, передав булаву в молодші руки гром. Іванчука. Я впав саме на 10-літний торжественний ювилей подружого життя панства Кібзеїв та переконався, що такому молодцеви ще булава не повинна бути за тяжка та це хиба передишка, себто громадські вакації.

Стрінеш в другому українсько-американському осередку громадянина патріота, так забере тобі дві дорогі години часу на патріотичній балачці, але результатів того заінтересування Україною звичайно небагато; Інакше в Дітройті. Тут люблять живо поговорити про „наші справи", але теж люблять робити, і щось зробити. Під тим оглядом Дітройт таки на першому місці.

Дітройт розложився на самій межі Канади: Підводний тунель та міст лучать це царство автомобілів з канадійським містом Віндзор, де мав я правдиву приємність стрінутися та промовляти до місцевої української кольонії в домі Українського Національного Обєднання. Повно там я стрінув людей „старої войни", активних учасників недавної революційної праці проти окупантів Західної України", кримінальників", що перейшли образування в польських інститутах політичного перевиховання західних українців в громадян самостійної України. Найшов там я своїх приятелів, студієнтів Українського Тайного Університету у Львові. Повіяло тут якоюсь живішою, свіжою атмосферою. Віджили недавні спомини праці на нашій, несвоїй землі. Саля Обєднання повна слухачів, здебільша молоді, що живо реаґує на виводи бесідника про теперішну нашу невдачу та про віру в несмертельність українського народу на майбутнє. Мило говорити перед такою авдиторією та ще приємніше дискутувати з людьми, які живо зі заінтересуванням та горячим серцем реаґують на українську дійсність та мають глибоку віру у свій нарід.

14,562 ПАСАЖИРІВ НА КОРАБЛІ.—До нюйорського порту прибув корабель „Квін Мері", везучи на собі 14,562 американських ветеранів з Европи.

Дещо про канадійську столицю

Beautifull Spot, I sing to thee
Ottawa, My Ottawa!
Thy pine-clad heights I love to see
Ottawa, My Ottawa!
From Rockliffe Heights and [winding Trails
To Deschenes Lake and tossing [gales
Mhere memory brings back old [time tales
Ottawa, My Ottawa!
The surging streams brave men [once bore
Ottawa, My Ottawa!
To distant land and Huron shores
Ottawa, My Ottawa!
A Nation's heart enshrined in thee
Proclaims thee glorious and free
Whils't chimes thy bells' merilly
Ottawa, My Ottawa!

(Duncan W. Johnson).

Всупереч загальному поняттю про столичні міста, Отава не є ані найбільшим, ні найбагатшим, чи назагал з будівельної точки найкращим містом у Канаді. Проте має вона свій властивий чар, оповитий історичним минулим та виповнений вагою сучасности, що в пару з природньою красою, яка оточує її та за старанно спланованими прикрасами дають себе відчути й скріплюють творчу уяву в подорожуючого вже в самих брамах її. Тому то мабуть Отава повсякчасно вабить до себе артистів, літератів і других шукачів артистичних багацтв для своїх духових скарбниць.

Романтичний початок Отави сягає поза три століття, колито мужі такі, як основник нової Франції Чемберлейн і другі з гористого шляху придивлялись її первісній красі та прислухувались громовим звукам водопаду „Шовдієр" ще в історичні дні 1615 р., а горбок на якому сьогодні пишаються будинки федерального парляменту, переносив на свойому хребті племена Юрон, Ірокваз, Сію й інші та так зване племя Отва, від якого місто одідичило свою назву. І колиб горбок той вмів говорити, оповів би не одну чудову річ з перших днів розбудови „Білої Канади", бо „Отавський Шлях" пробивав дорогу до серця недослідженого ще континенту.

Оттава поступила далеко від тих днів за останне сторіччя й чверть. Від конфедерації поступ Отави читається як роман. Та помимо величньої минувшини, Отава щойно на порозі свойого розвитку.

Великий громадянин і державний муж сер Вілфред Лорiє, мріяв про чудову столицю, гідну краю, який він так любив і в своїй далекоглядності назначив комісію для вдосконалення й прикрашення Отави, що ділає й досі під кермою його наслідника премієра В. Л. Мекензі Кінґа. Заходом тієї комісії повстали чисельні точки крайовидної прямо краси: „Драйввей", що веться продовж тридцяти-пяти миль і вважається найдовшим того роду на континенті, у всю довжину прикрашений мальовничими городами й точиться до „Експеріментал Фарм" на якій знаходяться тисячу й один взорів артистично висаджених всякого роду ростинами. Міські городи, як „Роккліф", „Страткона", „Мейджор Гил" і другі впорядковані на різні лади, виглядають поодиноко на „чарівні країни" в мініятурі. Оточена Отава небуденною природньою красою: синіх гір, барвистих піль, срібних струмків та сніжно - серпанкового, присипаного золотом сонця водопаду. Образи, які разназавжди западають у душу глядача й які не тратять краси й тоді, коли покриває їх пушистий сніг. Мабуть ізза таких образів поети й співці назвали Канаду „Королевою Снігів" та складали пеани на тему „Коли паде сніг на мою Батьківщину".

Не залишаються без оцінки також твори виключно людської руки й ума — будівлі. Деякі з них своїм стилем та артистичним викінченням радують душу й найвибагливіших мистців будівельної штуки. І так гостинниця „Шатов Лоріє", „Музей Вікторія", Домініяльна Обсерваторія, Національна Ґалерія всі мають особливий чар культурного й виховавчого значення, як рівнож будівельних цінностей. Та вже найкращою з між усіх будівель це ряд будинків доміні-яльного парляменту, що готицьким стилем ззовні здобули нашій столиці славу „Единбурґу Північної Америки", а багацтвом викінчення внутрі до найменших подробиць різьб чи малюнків становлять символи життя нашого краю. У розділі головного парл. будинку на особливий подив заслуговує чудова бібліотека-памятка по старій будівлі з 1865 р., що в 1916 р. майже до тла зістала знищена на вогнем. Дальше на ввагу заслуговує „Заля Слави", Конфедераційна Заля — це палатньої краси коридор, що лучить головний вхід з „Вежею Миру", де приміщуються співучі дзвони, шляхотний каріон пятьдесяти трьох дзвонів різної величини й ваги від кілька тонів до тридцять фунтів кожний.

До війни Отава, як осідок федерального уряду, з невеликими можливостями прожитку для ширшого загалу була містом невеликого населення. Та війна, в якій Канада взяла повну участь, заставила столицю подбати про відповідних фахівців у всіх ділянках та про бюрових працівників, щоби успішно попровадити акцію. Збройні сили Канади також встановили свої центри тут, внаслідок чого „мала столиця" перелюднилась до невигоди, але з другої сторони вийшла зо своїх рямців давнішого консерватизму й прибрала характер космополітичний. І коли сучасним жителям Отави приходиться нераз терпіти деякі невигоди, то нагородою стає для них можливість в кожній хвилі стрінути знакому особу з другого кінця континенту, чи навіть світу, або також навязати важне нове знакомство. Колиж в хвилю доглянеться вільне місце в ресторані, то ніде не оцінюється його так, як тут. Слідує цікава гутірка майже до півночі, та не довше, бо всі свідомі своїх обовязків, що ждуть на них ранком, розходяться вчасно до більше чи менше вигідних домів.

Біля півночі втихає рух і з „Вежі Миру" несуться понад містом, на дріжачих хвилях етеру, ритмічні удари годинника, а там каріон „співучих дзвонів" виграє думу про величню минувшину нашої столиці й нашого краю, але й часто навіває тріважні думки про їх будуччину... — („Новий Шлях"). Р. Д.

З ЖИТТЯ ГРОМАД І ОРҐАНІЗАЦІЙ

ФІЛЯДЕЛЬФІЯ, ПА.

Допомогова акція.

Філядельфійське українське громадянство приступило до зорґанізовання систематичної та всесторонної акції в допомогу українським жертвам війни в Европі, а то в звязку і через Злучений Український Американський Допомоговий Комітет.

В тій ціли в неділю, 17 ц. м. вечером в домівці Т-ва Укр. Амер. Горожан при Норт Френклин вулиці відбулися збори представників укр. товариств і орґанізацій м. Філядельфії, скликані заходом Злучених Товариств Укр. Амер. Горожан. На цих зборах рішено оснувати в Філядельфії (з Френкфордом) **окремий місцевий допомоговий комітет виключно добродійного характеру,** як вітку Злуч. Укр. Амер. Допомогового Комітету.

В виконанню цього рішення в середу, 20. ц. м. вечером відбулася основуюча нарада, на якій покликано до життя орґанізаційний зародок такого місцевого допомогового Комітету, а то в складі пятьох осіб: пань Олени Штогрин і Катерини Коцюбинської та пп. Василя Волчанського, Степана Слободяна і Омеляна Кульчицького. Провід цього Комітету передано п. Василеви Волчанському як голові.

Оцей пятичленний Комітет відбув сейчас своє перше засідання та назначив п. Ст. Слободяна тимчасовим своїм секретарем. Вибір повного і постійного уряду Комітету, а саме містоголови, секретаря, касієра і контрольорів, відбудеться на конституючих зборах поширеного Комієту.

До поширеного Допомогового Комітете рішено покликати:

1) по одному представникови зкожного з восьми громадських осередків, що істнують в різних частях міста Філядельфії;

2) всі українські національні товариства міста Філядельфії і Френкфорду — і

3) визначних громадянок і громадян, звісних з активности на добродійній ниві.

Постановлено також:

4) **відбути конституючі збори так зложеного місцевого Допомогового Комітету в суботу, 30. ц. м. в год. 7:30 вечером** в домівці Т-ва Укр. Амер. Горожан, під ч. 847 Норт Френклин стріт; — і

5) опісля зорґанізувати вітки цього Комітету по всіх 8-ох частях м. Флядельфії, добираючи місцевих громадянок і громадян для енерґійної збіркової кампанії.

Витаємо цей почин філядельфійських громадян та сподіємося, що акція цього Комітету піде жваво і принесе пільгу нашим страждущим, землякам за океаном.

• • •

Треба надіятися, що інші українські громади, що ще остали позаду, як Ню Йорк, Шікаґо, Питсбург тощо, підуть негайно слідом Флядельфії.

ANY BONDS TODAY? By Jack Benny

Illustrated by Lichty

"Mr. Snodgrass may be fat and bald, but he's a real patriot. He simply showers me with War Bonds."

ГОЛОСИ ЧИТАЧІВ

ПОХОРОНИ МИКОЛИ ЛИСЕНКА.

В „Свободі" з 16. червня читаємо:

Советські джерела подають, що „громадськість Львова" відзначила в березні соті роковини народження Миколи Лисенка, якого творчість звязана з цим містом, до якого він, як подається, нераз приїзджав, і в якому написав музику до „Заповіту" Шевченка.

В своїх споминах „Мої Театральні Згадки", М. К. Садовський, директор Українського Театру в Києві, оповідає про похорон Миколи Лисенка.

До сцени „прощання із стягом" в драмі „Гетьман Дорошенко" Старицької - Черняхівської, Микола Лисенко написав знаменитий марш, який створював такий гнітучий настрій, що актори і публика плакали. Лисенко, бачучи, яке враження він справляє на слухача, висловив побажання, щоби цей марш грали на його похороні.

Оповідає дальше Садовський: Смерть несподівано скосила його (Лисенка) в одну мить. Ще вчора всі ми його бачили веселого, як завжди жартівливого в театрі за лаштунками. Вийшов він на сцену, сів на ґанку обстанови і каже: — Це так я тепер сиджу на сцені на такім самім ґанку, як колись давно в молодших літах сидів на ґанку батьківського дому на Полтавщині. — Так він троха посидів, далі попрощався зі всіми акторами і почав оглядати пєсу „Жарт Життя" Черкасенка. А другого дня в 9-тій годині вранці прийшла звістка, що його вже немає поміж нас. Та несподівана звістка всіх нас приголомшила й сумом обгорнула всю Україну. Щиру правду сказав Ів. М. Стешенко в своїй промові над його домовиною, коли вигукнув останні слова: „Плач Україно! Ти втратила найкращого свого сина!" І вся многотисячна юрба втирала гарячі сльози. Треба було виконати волю покійного і грати марш Гетьмана Дорошенка. Ґенерал - губернатор Трепов, україножер, відмовив військової орхестри і заборонив якій небудь другій орхестрі іти в похороні. Шлях на Байкове кладовище, де Лисенка поховано, ішов Великою Васильківською вулицею попри театр Садовського. Тому, що орхестрі також заборонено грати на хіднику коло театру, в салі театру, що виходила вікнами на Велику Васильківську вулицю, виставлено в одному з вікон портрет Лисенка, ґарно вбраний чорним крепом і впорядковано театральну орхестру.

Після панахиди у Володимирському соборі, процесія рушила на Байкове кладовище. Такого похорону золотоверхий Київ ще ніколи не бачив. Люду зібралося не менше як сто тисяч. Всі вулиці починаючи від собору були так густо вкриті людьми, що здавалось можна було на головах ходити. Сиділи на дахах та деревах. Ланцюх по обидва боки процесії тримали студенти. Самого хору, що без перестанку співав „Святий Боже" було тисяча душ. Коли домовина, яку ввесь час несли на руках, порівналась з театром, враз залунали звуки маршу. Вся процесія стала і не рухалась з місця. Поліція влетіла до театру і почала стягувати протокол. По укінченню маршу процесія рушила далі. Садовського покликали на другий день до ґенерал-губернатора, перед яким поміг йому викрут, що орхестра мала лише пробу в середині театру і не мала на думці нарушувати „правительственное розпоряженіе". Ґенерал-губернатор дав наказ поліції підсилити догляд над театром, але скільки не підсилювали догляду, Садовський, завсіди наперед попереджуваний таємними Никодимами, відбивав усі їхні заходи.

Подав д-р Павло Дубас.

НОВІТНІ ВИГАДИ В СТАРИНІ

4)

Голубяча пошта.

Кожний знає, яка важна тепер голубяча пошта в війні та мирі. Відділ воздухоплавців залізничого полку в Шенебергу коло Берліна вивчував на окремих поштових стаціях голубів тільки виключно до бальонової служби. При всіх цісарських маневрах стояв при головній кватирі 50 або й більше листових голубів до послуги, а про Вісмана знаємо, що він підчас своїх африканських експедицій мав звичай возити з собою й німецьких листових голубів. Листовий голуб може перелетіти в одній мінуті 1,200 метрів, а деколи перелітає й 1,700 метрів на мінуту. Та не всі знають, що голубяча пошта вже добре була звісна арабам, грекам та римлянам у старині. До передавання вістей з Багдаду до Алеппо й здовж малоазійського побережжа до Александрії араби держали голубів. Одною з найбільше милозвучних пісень Анакреонта уважається, як звісно, та пісня, яку він післав Батилі поштовим голубом. Як знаємо з Еліяна, сповістив побідник у олімпійських ігрищах Тавростен своїх еґінетських земляків про свіжу побіду голубом. Коли Антоній замкнув у Мутіні Д. Брута, тоді той, щоб подати всьому світови звістку про свою біду, вжив до того голубів. Впрачім деколи при передаванню вістей уживали замісць голубів також ластівок. Після Плінія римський лицар Цеціна сповістив своїх приятелів про свою побіду четвернею в цирку ластівками; знов після Фабія Піктора сповістила ластівка ремлян, яких облягли Ліґустини, про день призначений на відсіч числом вузликів, які були на нитці, привязаній до її ноги.

Хто пильно перечитує часописі в наших часах, той нераз зустрінувся з запискою, що той або цей доконав того, що на поштовій картці або й ще на меньшім просторі переписав мікроскопійно-малими буквами зовсім читким письмом малий катехізм Лютра або Шіллерів „Дзвін". Також і такі забавки зустрічаємо вже в старині. Пліній оповідає, що Ціцерон бачив І. книгу Гомерової Іліяди написану таким письмом, що шкірка, на якій воно було написане, зложена до купи змістилася в горіховій лушпині. В І. книзі своєї історії оповідає Еліян про одного мистця, який доконав того, що на зерні сезаму виписав золотими буквами двостих. Цікаве, що Еліян такі забавки, шкідні для очей і досить безцільні, осуджує словами: Щож це інше, як не трата часу? Після звістки Зонари Юліянська бібліотека в Константинополі, що згоріла в 9. століттю і числила 120,000 томів, мала між іншим шкіру вужа, на якій була списана ціла Іліяда та Одиссея. От так, як деколи читаємо про дуже маленькі годинники, не більші від наших десятьох сотиків, так знов оповідає Еліян про гідну подиву зручність двох грецьких майстрів. Мірмикід з Мілету й Каллікрат із Лакедемону виробили зі слоневої кости малесенький візок, такий малий та заразом так добре виконаний, що одна муха своїми крилами могла його накрити. Крім того зладили вони ще так само завеликий та у всіх частях добре відданий корабель зі слоневої кости. Зі слоневої кости поробив Каллікрат комах та інших звірів таких малих, що треба було мати дуже добрі очи, щоб змогти розібрати поодинокі части тіла, дуже точно віддані та близькі до дійсности.

Що до ткацтва, а головно якости деяких тканин, то старинний Єгипет зайшов був уже в тім на диво далеко. Тканини, які старинні єгиптяни виробляли при помочи зівсім простих знарядів, можуть навіть ще й нині встоятися при порівнанню з найтоншими брукcельськими полотнами. А перед 3400 роками виткано таке добре та рівно-густе полотно, що навіть сам найліпший ткач полотна із Шлезька зміг би не багато ліпше виткати його й нині. Геродот оповідає в 3. книзі, що єгипетський король Амазіс подарував Лякедемонцям нагрудник, у якім кожна нитка, хоч сама вже тонка, мала бути скручена з 360 тонесеньких ниточок, які добрим оком ще зівсім точно можна було розібрати. Мимоходом сказати, в тім числі 360 була ідея, а то згадка про 360 днів старо-египетського року. Як тих 360 днів давали один рік, так 360 тонесеньких ниточок складалося на одну звичайну нитку. На нагруднику були виткані образи звірів, а сам він був прикрашений золотом та шовком.

(Дальше буде).

ТАРЗАН, ч. 1199. Пляни для утечі.

Ранений Тарзан навмисно впав, аби вдати мертвого.

І він найшов росколину, в котрій міг сховатися, поки не буде мати ще одну нагоду змірится з ворогами.

Він незадовго побачив, як вони сходили гусаком вниз і він догадався, що Гітлер збирався до утечі.

Вмить Тарзан почав небезпечний схід з гори в надії, що йому вдасться знищити літаки.